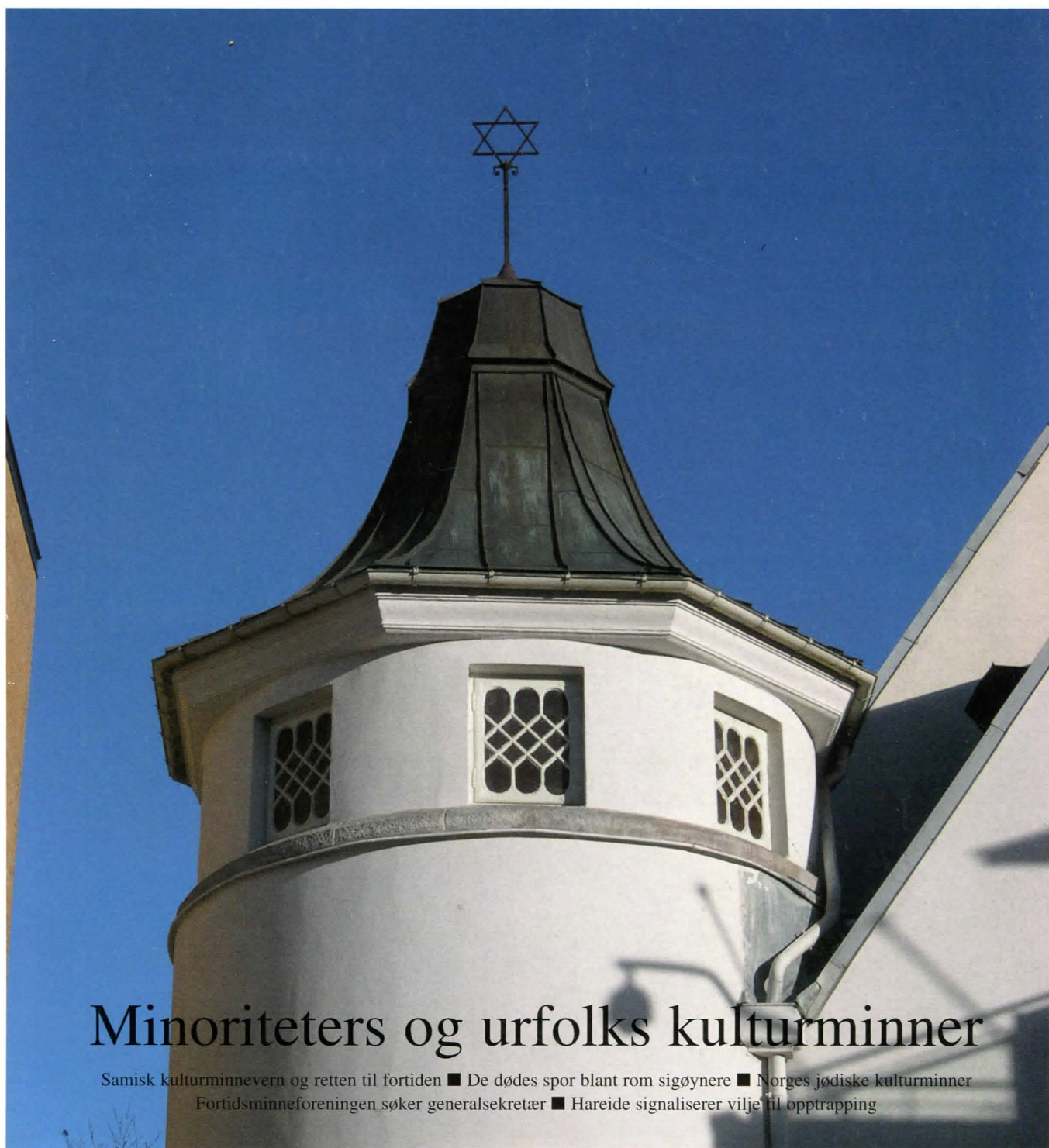

FORTIDSVERN

Medlemsblad for Fortidsminneforeningen

Nr 1/2005 (30. årgang). Løssalg 70 kroner

Minoriteters og urfolks kulturminner

Samisk kulturminnevern og retten til fortiden ■ De dødes spor blant rom sigøynere ■ Norges jødiske kulturminner
Fortidsminneforeningen søker generalsekretær ■ Hareide signaliserer vilje til opptrapping

Laurvig hospital fra 1760. Larviks parallell til baroniet Rosendal troner som et slott over den lave trehusbebyggelsen i bydelen Torstrand. En moderat forståelse av byplanens bestemmelser kan resultere i noe som ligner montasjen til høyre. Foto/montasje: Ragnar Kristensen.

Byplanplask i Larvik?

Larvik kommune har lagt frem et byplanforslag med et meget høyt ambisjonsnivå, men forslaget medførte et ras av innsigelser fra fylkespolitikere, og Fortidsminneforeningen er lite imponert. Det til tross for at kommunedelplanen skulle sette kulturminner i sentrum.

AV BENTE BJERKNES

Larvik kommune startet arbeidet med å lage en kommunedelplan for Larvik by i mars 2003. Bakgrunnen for dette var at kommunestyret ønsket å se den fremtidige byutviklingen i et helhetlig perspektiv. Både enkeltpersoner og foreninger har deltatt aktivt i prosessen som førte frem til Byplanforslaget som nå er ute til høring.

Larvik, tidligere kalt «Nordens Neapel», ligger rundt fjorden og klatrer oppover amfiet og krones av Bøkeskogen på toppen. Den gamle bydelen Langestrand med verksområdet Hamnerdalen, er ifølge Riksantikvaren av nasjonal verdi, og Fortidsminneforeningen har i mange saker stått på barrikadene for å hindre rivning/nedbygging i dette unike bevaringsområdet. Noen av målene for byutviklingen er nå at kulturarven skal sikres og brukes som ressurs i videreutviklingen av byen, og at byens identitet skal styrkes gjennom allmenn tilgjengelighet til sjøfronten. Foreningen betviler at planen ivaretar disse målene.

Planen består av fire plankart med til-

hørende bestemmelser. Rådgiver Gro Herheim i Larvik kommune forstår at mange har problemer med å lese kartene, men forklarer at man har valgt å bruke fire kart fordi det ville være vanskelig å lese all informasjonen på ett kart. Hun forklarer at alle kartene er juridisk bindende og at det ikke er motstrid her. – Kart nr. 3, som viser kulturminner, ligger normalt inne på arealplankartet, sier hun.

– Vi ønsker et best mulig styringsdokument og ser for oss årlige erfaringsamlinger for arkitekter, velforeninger osv. Videre bør man ha kurs for å sikre at planen blir brukt slikt den er tenkt.

– En av bestemmelsene sier at arkitektfaglig kompetanse skal dokumenteres i byggesaker – hva mener kommunen med det?

– Hvis en eier ønsker å bygge på et karnapp i et bevaringsområde kreves fagkompetanse, og vi ønsker ikke at eiere skal sitte hjemme ved kjøkkenbordet og tegne, sier hun. Herheim er litt usikker på hva slags kompetanse kommunen skal kreve, og sier at hun synes dette er vanske-

lig og oppfatter bestemmelsen som tve-tydig.

En annen bestemmelse som vekker undring, er denne: «Kulturmiljøer/bygninger utenfor det registrerte området er ikke vurdert. Derfor skal antikvarisk verdi vurderes i hver enkelt plan- og byggesak. Der det er antikvarisk verdi, skal de samme bestemmelser gjelde som for Bygeområde formål spesialområde.»

– Hvordan vil du forklare denne bestemmelsen?

– Ved større byggeprosjekter bør kommunen vurdere omregulering, og fylkeskommunen skal uttale seg. På sikt bør det bli kulturminnefaglig kompetanse i kommunen, mener hun. Herheim synes det er positivt at folk engasjerer seg i byplanen og sier at kommunen aldri har opplevd et lignende engasjement.

– Det er supert med debatt og planen kan bare bli bedre og bedre, sier hun.

Meldeplikt og moderne formuttrykk

«Vanlig vedlikehold, som ikke medfører utskiftning av materialer, og oppussing

som ikke innebærer endring av bygningens eksteriør er ikke meldepliktig." Denne bestemmelse har mange reagert på, siden det betyr at eiere av verneverdige hus må melde fra hvis de skal bytte en råtten planke! Hvordan forklarer kommunens Kulturarvleder Aina Aske dette?

– Jeg ser at vi her kan ha gått vel langt, så denne bestemmelsen blir nok lempet på, sier hun.

En annen bestemmelse som krever forklaring er denne: «Nye bygninger skal være tilpasset og dimensjonert med tanke på samspill med den bevaringsverdige bebyggelsen. Oppbygging av fasader, valg av vinduer, dører og detaljering skal likevel gis et moderne formuttrykk.»

– *Men hva er et «moderne formuttrykk»?*

Aske forklarer at meningen er at man ikke ønsker pastisjer.

– Dette har ikke vært en enkel prosess, sier hun. – Dette har vært en læreprosess, og mange spørsmål har dukket opp underveis, forteller hun, og tilføyer at fylkespolitikernes innsigelser var en skikkelig kilevink. Både Herheim og Aske ser gjerne at planen tas opp til revisjon etter to år.

Planen gir kulturarven dårlige kår

Fylkespolitiker Tove Lisbeth Vasvik fra Larvik sitter i hovedutvalget som behandler denne type saker, og hun fikk med seg et stort flertall som fremmet flere innsigelser mot planen. Hun mener at den største ulempen med planen er at viktige kulturminner blir bygget inne.

– Til og med små grønne flekker skal bebygges, slik at kulturminner blir usynlige, påpeker Vasvik. Videre sier hun at når bestemmelsene til arealplankartet opererer med en utnyttelsesgrad på minimum 200 %, mens et annet kart har lavere utnyttelsesgrad på samme tomt, lar dette seg vanskelig forene. Vasvik ser for seg en evig krangel mellom utbyggere og kommunen, og sier at kommunen ikke har et godt rykte på seg blant utbyggere.

–Jeg synes oppriktig synd på både utbyggere og kommunale saksbehandlere som må forholde seg til en slik plan.

– *Er du redd for at planen skal bli vedtatt?*

– Slike planer blir ofte vedtatt hvis ikke folk går på barrikadene, mener hun, men hun håper fylkeskommunens vedtak bidrar til at noen får opp øynene.

– Tanken bak planen har nok vært

Langesgate på Langestrand. Et vakkert kvartal som ånder av lokal og nasjonal historie. Spennvidde fra grevens oberinspektør til verkets masmester som rundt 1800 bodde i trehuset midt i bildet til venstre. En moderat forståelse av byplanen medfører montasjen til høyre. Foto/montasje: Ragnar Kristensen.

god, men for meg ser det ikke ut til at de har klart det de har ønsket.

– Kulturminnene får dårlige kår hvis planen blir vedtatt, avslutter hun.

Endeløs rekke av konflikter

Styremedlem i Fortidsminneforeningen, Ragnar Kristensen, har deltatt aktivt i ressursgruppen for kulturminnevern i planprosessen, men kjenner seg overhodet ikke igjen i resultatet.

– Vi har fått tredd ned over oss arkitekt Niels Torps visjon om et urbant Larvik, hvor sjøfronten er tettet igjen med en ny betongbydel langt ut i Larviksfjorden, og i bevaringsområdet Langestrand har grunneier Treschow stukket av med en utbyggingsgevinst firmaet neppe tidligere har våget å drømme om, sier han.

– Viktige nasjonale kulturminner er taperne hele veien her, og byens historiske identitet viskes ut. Det er også betenkelig at innleide kulturminneanalytiker Lars Jacob Hvinden-Haug's tunge, kritiske faglige råd er strøket fra fremstillingen til fordel for en ensidig hyllest til Torps visjon for Larvik, fortsetter Kristensen.

– Rådmannsseksjonen i Larvik fremfører en egen agenda jeg ikke tror politikerne har hatt fantasi til å forestille seg. I realiteten flyttes hele Larvik sentrum ned til Treschow og sjøfronten, hevder han og viser til at også fylkespolitikerne har påpekt det. Kristensen beklager at kom-

munens planavdeling ble skjøvet til side for rådmannsseksjonen i byplanarbeidet.

– Bedre plan- og kulturminnefaglig kompetanse kunne vært en fordel her, mener Kristensen. – Vedtas denne planen, ser jeg for meg en endeløs rekke konflikter, og her føler jeg at vernekreftene har felles interesser med utbyggersiden, mener han.

– Når folk etter arealkartet får rett til å oppføre svære bygg i sensitive områder og så risikerer å møte krav om mindre volumer i byggesaksbehandlingen, blir det mye bråk, tror han.

– I tillegg til at kommunen har forvekslet arealdelens direkte rettsvirkning overfor innbyggerne med den øvrige kommuneplanens svakere rettsvirkning, har de innført motstridende krav etter de forskjellige kartene og laget pedantiske bevaringsbestemmelser som vil skape motstand mot vern hos den alminnelige huseier, sier Kristensen. Han mener både utbyggere og vernekrefter bør ha lik interesse av brukbare, klare og forutsigbare planer. – Vi trenger vern som får den enkelte eier i tale samtidig som materielle verdier sikres. Nå skal vi pønske ut hvordan vi best skal motvirke denne planen, og jeg ser ikke bort fra at det kan komme flere forslag til områdefredning ut av dette, sier han. Kristensen mener planen skaper stor usikkerhet blant folk og forstår godt at mange engasjerer seg.

– Hele saken er trist, avslutter han. ■